

گفت‌وگوهای ایران و اتحادیه اروپا به حوزه اقتصادی منعطف می‌شود

اشاره:

اتحادیه اروپا یک بلوک اقتصادی قوی غرب است که از بازاری بزرگ برخوردار است. توسعه اقتصادی در کشورهای اتحادیه اروپا به بلوغ خود رسیده است و اینک سرمایه‌گذاران و صاحبان صنایع در اروپای متحد توجه ویژه‌ای به بازارهای بزرگ خارج منطقه به ویژه مناطق سوق‌الجیشی نظیر خاورمیانه و خلیج فارس دارند. این منطقه با در اختیار داشتن نزدیک به دوسوم ذخایر نفتی شناخته شده جهان و ذخایر عظیم گاز طبیعی از قدرت خرید فزاینده‌ای برخوردار و خواستار توسعه اقتصادی است. از این رو فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در منطقه خاورمیانه و به ویژه کشورهای ثروتمند حاشیه خلیج فارس از دید هیچ سرمایه‌گذار و سیاست‌گزار و سیاستمداری قابل انقضای نیست.

با وجود تلاش‌هایی که در سطح بین‌المللی برای جهانی شدن به ویژه در حوزه اقتصاد مطرح می‌باشد، بلوک‌های تجاری همچنان جایگاه ویژه‌ای را در تجارت خارجی درون و برون منطقه‌ای دارند و دستیابی به توافق‌های تجارت آزاد با بلوک‌های تجاری به ویژه اتحادیه اروپا که دیرینه‌ترین بلوک تجاری جهان محسوب می‌شود، یکی از اهداف اقتصادی مهم برای کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه خارج از اروپا است.

جمهوری اسلامی ایران که در حیات بیش از دو دهه خود همواره با سیاست‌های خصمانه آمریکا مواجه بوده، اتحادیه اروپا را یک شریک تجاری قابل اعتماد یافته است. شریکی که به تهدیدهای آمریکا برای تحریم اقتصادی تن نداد و در دشواری‌های مالی اوایل دهه ۱۳۷۰ با ایران مسیر همکاری را پیمود و توانست در توسعه اقتصادی ایران نقش کلیدی ایفا کند.

اجلاس اخیر وزرای خارجه کشورهای عضو اتحادیه اروپا در لوکزامبورگ نیز حاوی پیامی مثبت برای ایران جهت گفت‌وگو با اتحادیه برای توسعه روابط سیاسی و اقتصادی بود. نظر به اهمیت نتایج این نشست، به بررسی آن و فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری آینده برای طرفین می‌پردازیم.

روزنامه وال استریت ژورنال چاپ نیویورک در اواخر خردادماه سال جاری با انتشار مقاله‌ای اعلام کرد، آمریکا مصرانه اتحادیه اروپا را ترغیب می‌کند که قبل از امضای	توافق تجاری با ایران، نظرات آمریکا را در توافقنامه بگنجاند.	این روزنامه در مورد امکان توافق تجاری اتحادیه اروپا با ایران نوشت: ماه‌هاست که بلوک تجاری	۱۵ کشور اتحادیه اروپا در مورد این پیمان گفت‌وگو می‌کند. این پیمان برخی موانع تکنیکی و تعرفه‌ها را از سر راه صادرات ایران به اروپا برمی‌دارد.
--	---	---	--

این روزنامه افزود: هنگامی که وزیران خارجه اتحادیه اروپا حمایت خود را در اصول به طور شفاهی ابراز داشته و شرایط خود را برای امضای یک پیمان تعیین کردند، این روند گامی به جلو برداشت. این در حالی است که آمریکا ارزیابی درهمی از تقارب اتحادیه اروپا با ایران به عمل آورده و به ویژه از این اتحادیه اطمینان خواسته است که اروپا مسایل امنیتی را در ازای تجارت با ایران نادیده نگیرد.

علی‌رغم آن که مقام‌های آمریکایی این پیمان تجاری را به طور علنی محکوم کرده‌اند و به وزیران اتحادیه اروپا به خاطر تعهد به مرتبط دانستن معاهده تجاری با گفت‌وگوهای سیاسی جداگانه در خصوص مسایل امنیتی، امتیاز می‌دهند.

وال‌استریت در این مقاله افزود: اتحادیه اروپا مایل نیست که برای تکمیل مذاکرات خود با ایران، شرایط خاصی را اعمال کند، اما آمریکا مایل است که اتحادیه اروپا برای بازرسی جدی‌تر آژانس بین‌المللی انرژی از تأسیسات نیروگاه اتمی ایران بیشتر فشار آورد و بر پایان حمایت مالی ایران از گروه‌های تروریستی خاورمیانه مانند حماس، اصرار ورزد.

یک مقام آمریکایی به وال‌استریت گفت که اتحادیه اروپا بایستی از این امتیاز خود به عنوان

یک فرصت مغتنم در اعمال شرایط محکم، استفاده کند.

با این وجود، اتحادیه اروپا در اجلاس لوکزامبورگ (۳۱ خرداد ۸۱) تصمیم گرفت با ایران ارتباط نزدیک سیاسی و تجاری برقرار کند. وزرای خارجه اتحادیه اروپا در این اجلاس گفتند که ارتباط نزدیک سیاسی، تجاری و اقتصادی ایران باید به موازات همکاری ایران در زمینه مبارزه با تروریسم، منع گسترش سلاح‌های کشتار جمعی و مسایل مربوط به حقوق بشر باشد. با وجود آنکه در سال‌های گذشته اعضای اتحادیه اروپا با ایران به‌طور جداگانه روابط اقتصادی گسترده‌ای داشته‌اند، اما دستیابی به توافق تجاری با این اتحادیه، برای اقتصاد ایران مزایای بسیاری دارد و قدرت رقابت صادرات غیرنفتی ایران در بازار اتحادیه اروپا را تقویت خواهد کرد.

به عقیده کارشناسان، تصمیم اتحادیه اروپا به گسترش روابط سیاسی، تجاری و اقتصادی با ایران نشان از سیر تکاملی سیاست خارجی این اتحادیه دارد. جامعه اروپا برای هماهنگ کردن رابطه خود با ایران در قالب یک مجموعه، تصمیم گرفته است که برای امضای یک قرارداد هماهنگ دوجانبه میان اتحادیه اروپا و ایران، مذاکراتی را با جمهوری اسلامی ایران انجام دهد.

تاخیر در تصمیم‌گیری در این زمینه به دلیل فشارهای آمریکا

به‌وجود آمد، اما سرانجام اتحادیه تصمیم مستقلی را اتخاذ کرد.

به عقیده برخی کارشناسان، اهداف اتحادیه اروپا برای انجام گفت‌وگوهای سیاسی و اقتصادی با ایران از دو زاویه قابل تأمل است. اول روابط اقتصادی و تجاری که برای دوطرف سودمند است و مسیر گسترش جدیدی پیدا خواهد کرد. دوم از زاویه سیاسی که در کوتاه‌مدت برای ایران حایز اهمیت و حتی مهم‌تر از بعد اقتصادی ماجرا است. زیرا که ایران در برابر فشارهای آمریکا به جلب حمایت جامعه بین‌المللی نیاز دارد و در نظر دارد به جامعه جهانی نشان دهد که در سیاست خارجی و بین‌المللی خود چارچوب‌ها و مقررات معقول را رعایت می‌کند.

برخی کارشناسان با اشاره به نحوه پیام وزرای خارجه اتحادیه اروپا که ارتباط نزدیک سیاسی، تجاری و اقتصادی با ایران باید به موازات همکاری ایران در زمینه مبارزه با تروریسم، منع گسترش سلاح‌های اتمی و مسایل حقوق بشر پیش رود، عقیده دارند که همچنان فشارهای سیاسی آمریکا را مدنظر دارد و با ایران محتاطانه پیش می‌رود. با این وجود تصمیم به گفت‌وگو با ایران در ابعاد مختلف حایز اهمیت است و می‌تواند مواضع سیاسی ایران در بعد مسایل بین‌المللی و داخلی را تا حدودی تعدیل و برای جهانیان تبیین نماید.

این کارشناسان عقیده دارند که با توجه به اهمیت رابطه با اتحادیه اروپا برای ایران، این فرصت بسیار ارزشمندی برای مسؤولان جمهوری اسلامی است تا بتوانند دیدگاه‌های خود نسبت به ادعاهای آمریکا را به روشنی تبیین و برای حرکت به سوی ائتلاف برای صلح بیش از پیش اهتمام ورزند و لذا این یک موقعیت تاریخی است که تنها از طریق یک سیاست روشن، واقع‌بینانه، کم‌تنش و فعال خارجی قابل بهره‌برداری خواهد بود.

علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام چندی پیش در نماز جمعه در خصوص مذاکره و رابطه با آمریکا اشاره کرد که ایران در قضیه افغانستان (سرکوب طالبان و گروه القاعده) همسویی و سیاست نزدیکی با جامعه جهانی به ویژه آمریکا داشته است.

در همین حال اتحادیه اروپا نیز چنین واقعیتی را قبول دارد و اتهام‌های واهی آمریکا علیه ایران را چندان دارای اساس و مبنای روشن نمی‌بیند، هر چند که تحت تأثیر فشارهای آمریکا می‌باشد.

برخی کارشناسان اقتصادی با اشاره به روابط دیرینه اقتصادی ایران و اروپا و تأکید بر تداوم آن در آینده، عقیده دارند که باز کردن باب گفت‌وگو میان دو طرف به

معنای ایجاد رابطه تازه نیست، زیرا که این روابط در گذشته وجود داشته است.

ایران به ارز حاصل از صدور نفت به اتحادیه اروپا نیاز دارد و اروپا نیز به خرید نفت ایران علاقه‌مند است و در همین حال تمایل دارد بازار صادراتی خود را در ایران حفظ کند.

رقابت اروپا با آمریکا برای باز کردن بیشتر بازار ایران، موضوعی است که در مورد نفت، گاز و مسایل انرژی به طور اعم می‌تواند یک نقطه تحولی در روابط اروپا - آمریکا بر سر ایران باشد. فشار آمریکا بر اروپا برای محدود کردن روابط با ایران به خاطر اتهام‌هایی نظیر تلاش برای دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی، حمایت از تروریسم بین‌المللی و... از نظر اروپایی‌ها حرف‌های کلیشه‌ای است و اروپا هرگز ایران را یک خطر امنیتی تلقی نمی‌کند و برای فعالیت‌های ایران در ساخت نیروگاه اتمی، حساسیت زیادی نشان نمی‌دهد.

به عقیده برخی کارشناسان، گذاشتن شرایط سیاسی برای توسعه مناسبات اقتصادی یا حداقل دادن امتیازهای تجاری بیشتر به ایران از طریق عقد قرارداد تجاری چندان مهم نیست، زیرا که شرایط سیاسی برای بسیاری از اروپایی‌ها حساسیت‌برانگیز نیست.

برخی کارشناسان با اشاره به فعالیت‌های اخیر ایران در اروپا

مانند خرید طلا از انگلیس، خرید مقادیر معتابهی یورو و انتشار اوراق قرضه به یورو و مشارکت ایران در بازارهای بورس اروپا عقیده دارند که ایران نیز امتیازهایی را به اروپا می‌دهد تا به اثبات رساند که سیاست آمریکا در خصوص منزوی ساختن ایران با شکست مواجه شده است. در هر صورت منافع متقابل در روابط میان اتحادیه اروپا و ایران وجود دارد که برای دوطرف باارزش است.

برخی کارشناسان با اشاره به مزایای قرارداد تجاری میان اتحادیه اروپا و ایران، اظهار می‌دارند که عقد چنین قراردادی برای صادرکنندگان ایرانی بسیار ارزشمند است، زیرا بسیاری از رقبای صادرات غیرنفتی ایران با عضویت در سازمان جهانی تجارت و نیز قراردادهای تجاری دوجانبه با اتحادیه اروپا، از نظام ترجیحات تجاری استفاده می‌کنند. این امر سبب می‌شود که کالاهای صادراتی آنها مانند محصولات کشاورزی و فرآورده‌های غذایی، فرش دستباف و صنایع دستی، محصولات صنایع سبک و متوسط و... با تعرفه‌های پایین وارد بازار اروپا شود. در حالی که به گفته مهندس علیثقی خاموشی، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، ایران از هیچ تعرفه ترجیحی در بازار اروپا برخوردار نیست و جز چند قلم کالای صادراتی ایران، بقیه کالاها

با تعرفه‌های سنگین اتحادیه اروپا مواجه است.

به عقیده کارشناسان، دستیابی به یک توافق تجارت آزاد با اتحادیه اروپا به سال‌ها مباحثه و مذاکره میان دو طرف نیاز دارد و در همین حال ایران مجبور خواهد بود که روند اصلاحات اقتصادی و

بسته‌بندی و ارسال آن ... دعوت کرد و در نهایت کارشناسان اروپایی به صحت و سلامت این روند صحه گذارند و منازعه افلاتوکسین پسته ایران که آغازگر آن آمریکا بود، به نفع ایران خاتمه یافت. برخی کارشناسان با اشاره به

این زمینه به کار می‌برد. جمهوری اسلامی در نهایت به نزدیکی بیشتر با اتحادیه اروپا برای همسویی در روند صلح خاورمیانه کشانده خواهد شد و این امر توسعه مناسبات سیاسی - اقتصادی با اتحادیه اروپا و مسیر دستیابی به توافق تجارت آزاد را تضمین خواهد کرد.

تجاری را تسریع و تداوم بخشد تا بتواند از این امتیاز به نحو مطلوب بهره‌برداری کند و کالاهای قابل رقابت به بازار اتحادیه اروپا صادر نماید.

روابط اقتصادی ایران با کشورهای عضو اتحادیه اروپا به طور جداگانه همواره وجود داشته و در آینده نیز تداوم خواهد داشت. اما دستیابی به توافق تجاری با اتحادیه اروپا برخی موانع برای صدور کالاهای غیرنفتی ایران و تعرفه‌های سنگین واردات این اقلام به بازار اروپا را تعدیل خواهد کرد و به تقویت بنیه رقابت صادرات غیرنفتی ایران کمک خواهد کرد.

در حال حاضر چین، ترکیه، هند،

این موضوع، عقیده دارند که جمهوری اسلامی در خصوص نیروگاه اتمی بوشهر نیز دیر یا زود چنین اقدامی را به عمل خواهد آورد تا نه تنها به اتحادیه اروپا، بلکه به جامعه جهانی نشان دهد که در صدد دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی نمی‌باشد.

پاکستان و... از رقبای ایران در صدور محصولات کشاورزی و مواد غذایی، فرش و دیگر کالاهای تولیدی صنایع سبک و متوسط هستند و سهم آنها در بازار اتحادیه اروپا روزبه‌روز افزایش می‌یابد، در حالی که ایران در سال‌های اخیر نتوانسته در حد چشمگیری بازار اروپا را بر روی محصولات خود بگشاید.

بحث ائتلاف برای صلح و تنش‌زدایی در سیاست خارجی ایران که در دوران ریاست جمهوری آقای خاتمی مطرح شده است، نیز گواه بر این ماجراست که ایران در جست‌وجوی صلح عادلانه و پایدار در خاورمیانه است و تمامی مساعی خود را در

شاید موضوع صادرات پسته ایران به اتحادیه اروپا درخور توجه باشد. ایران از مسزولان نظارتی اتحادیه اروپا برای بازدید از باغ‌های پسته، روند فرآوری و

ایران برای ورود به سازمان جهانی تجارت به حمایت وسیع اتحادیه اروپا، ژاپن و چین نیاز دارد و سرانجام تلاش شایسته‌ای در این زمینه به عمل خواهد آورد، زیرا که عضویت در این سازمان در دستور کار مقام‌های ذی‌ربط جمهوری اسلامی قرار دارد.

اما آنچه مسلم است، اروپا برای ایفای نقش وسیع‌تر در خاورمیانه و حفظ و گسترش بازار خود در این منطقه، به حساسیت حضور ایران در منطقه واقف است و لذا برای رابطه با ایران، همچنان علاقه‌مند خواهد بود.

ایران کشوری با بازاری بزرگ است که به آسیای مرکزی و ماورای قفقاز راه دارد. ایران کوتاه‌ترین مسیر انتقال کالا و نفت بین آسیای میانه و خلیج فارس است و بازاری بزرگ و روبه‌توسعه در نزدیکی آن قرار دارد که برای سرمایه‌گذاران و صاحبان صنایع و

شرکت‌های اروپایی قابل چشم‌پوشی نیست.

عقد قرارداد تجاری با ایران برای اروپا نیز حایز اهمیت است و اتحادیه اروپا این فرصت را از دست نمی‌دهد. برای شرکت‌های اروپایی، اکنون با افزایش یورو، صادرات دشوارتر شده است و این روند همچنان ادامه دارد. در حالی که ایران می‌تواند بخشی از نیازهای وارداتی خود را از اروپا تأمین کند و در عین حال صادرات نفت و کالاهای غیرنفتی خود را به اروپا افزایش دهد.

افزایش ارزش یورو به ارزان‌تر شدن کالاهای وارداتی به اروپا کمک می‌کند و ایران می‌تواند از این فرصت برای رشد صادرات غیرنفتی خود به اتحادیه اروپا استفاده کند. چنانچه تعرفه‌های گمرکی برای کالاهای صادراتی ایران به اتحادیه اروپا تنزل یابد و یا در نهایت حذف شود، قدرت رقابت محصولات غیرنفتی ایران در این بازار افزایش می‌یابد. این یک فرصت ارزشمند برای صادرکنندگان ایرانی است.

در حال حاضر شماری از کالاهای غیرنفتی ایران شامل فرش دستباف، برخی محصولات باغی (پسته، خشکبار، افشره میوه‌ها، فراورده‌های غذایی و...)، برخی کالاهای صنعتی (سیمان پرتلند، محصولات فولادی، مواد پتروشیمی، فلزات غیرآهنی مانند آلومینیوم، مس و...) به بازار اروپا صادر می‌شود.

با عقد قرارداد تجاری میان ایران و اتحادیه اروپا، برخی سهمیه‌های وارداتی (برای محصولات فولادی و مواد پتروشیمی) و تعرفه‌های گمرکی دیگر اقسام صادراتی تنزل خواهد یافت یا حذف می‌شود. این امر به رشد صادرات غیرنفتی ایران به اتحادیه اروپا کمک بسزایی خواهد داشت. در سال‌های اخیر آلمان، ایتالیا، فرانسه، اسپانیا و بلژیک از خریداران عمده کالاهای غیرنفتی صادراتی ایران بوده‌اند که این روند می‌تواند در آینده تقویت شود.

از سوی دیگر برای شرکت‌های اروپایی برخوردار از فناوری پیشرفته در زمینه‌های نفت، گاز، پتروشیمی، برق، مخابرات، فناوری اطلاعات، صنایع سنگین و متوسط، فرآوری فلزات و مواد معدنی و... فرصت‌های ارزشمند سرمایه‌گذاری مشترک و عرضه کالا و خدمات در ایران فراهم است. آنها می‌توانند در جریان توسعه اقتصادی ایران با اصلاحات اقتصادی که هم‌اکنون در جریان است، نقش عمده‌ای ایفا کنند و از این فرصت‌ها برای عقد قراردادهای سودمند بهره‌جویند.

شرکت‌های نفتی اروپایی نظیر «رویسال‌داچ شل»، «توتال»، «فینالفاکتین»، «انی»، «رپسول» و... در سال‌های اخیر موفق به عقد قراردادهای بیع متقابل با ارزشی با ایران برای توسعه میدان نفت و گاز درون و برون‌ساحلی و مطالعات نفتی در دریای خزر شده‌اند. طرح توسعه میدان نفتی سیری آوایی، توسعه

میدان گازی پارس جنوبی، توسعه میدان نفتی ایران در خلیج فارس مانند درود و... با مشارکت شرکت‌های اروپایی همچنان در حال اجراست.

از سوی دیگر اصلاح قوانین مالیات‌های مستقیم، قانون جدید جلب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، یکسان‌سازی نرخ ارز و... که در ایران صورت گرفته، فرصت‌های ارزشمندی را در اختیار فعالان اقتصادی اتحادیه اروپا قرار می‌دهد که به‌شدت به بهره‌برداری از این فرصت‌ها نیازمند هستند.

وجود نیروی کار متخصص، ماهر و ارزان در ایران، ذخایر نفت و گاز و دیگر مواد معدنی، خدمات عمومی ارزان‌قیمت و... از مزیت‌های سرمایه‌گذاری در ایران است که برای سرمایه‌گذاران اروپایی جذابیت دارد. برای ایران نیز که مسیر توسعه را می‌پیماید و با بیکاری گسترده‌ای روبه‌رو است، جلب سرمایه‌گذاری خسارچی در پروژه‌های اقتصادی به ویژه از سوی اتحادیه اروپا فرصت ارزشمندی است.

به عقیده کارشناسان، تمایل دو طرف به عقد قرارداد تجاری به لحاظ مزایای اقتصادی متقابل، آنها را در مسیر گفت‌وگوهای سیاسی - اقتصادی بیشتر به حوزه اقتصادی منعطف خواهد ساخت، هر چند که بهره‌برداری سیاسی کوتاه‌مدت برای ایران نیز حایز اهمیت است.

